

UN CAPELLÀ GUERRILLER

*Mn. Josep Baborés, cronista
de la guerra del francès a Gualba*

JOAN PORTALS I MARTÍ

1. INTRODUCCIÓ

La commemoració enguany del nou-centè aniversari de l'acta de consagració de l'església parroquial de Sant Vicenç de Gualba és una bona ocasió per aprofundir en la història d'aquesta població.

Amb aquest motiu, prenen especial relleu alguns personatges amb un paper destacat en la història de Gualba, als quals sens dubte és de justícia atribuir el mèrit que una població rural de molt pocs habitants, situada en una petita vall on acaben els camins i comencen les muntanyes que ens duren al cor del Montseny, a la vall de Santa Fe, hagi fet quelcom més que sofrir i ser el subjecte passiu dels esdeveniments històrics i s'hagi convertit per alguns moments en protagonista no tan sols de la seva pròpia història, sinó que hagi estat capaç d'imprimir notables empremtes en la història general del país.

Entre aquests personatges n'hi ha dos que destaquen per damunt dels altres: el que fou bisbe de Barcelona, Ponç de Gualba, una de les figures cabdals de l'església catalana de la baixa edat mitjana, i el que des de 1801 fins a la seva mort el 1822, fou rector de Gualba, Mn. Josep Baborés i Homs, protagonista d'aquesta monografia.

Aquest treball pretén dibuixar el que va ser la guerra del francès a Gualba, prenent precisament com a font principal de informació l'obra escrita de qui en fou el rector en aquells anys difícils i que reuní la doble condició de protagonista —i ben actiu— i de cronista de la guerra.

D'aquesta manera, podem fer un pas més en la línia de completar l'obra de Miquel Grivé, *Guerra dels francesos, 1808-1813*, que ja l'any 1934 va facilitar nombroses dades del que van ser aquells anys als pobles de la subcomarca del Baix Montseny, a les quals fa uns anys vaig afegir les corresponents a Arbúcies i Fogars de Montclús, amb les seves respectives característiques de vila de pas i de lloc de refugi ("Monografies"/11).

Si prenem com a punt de partida l'obra de Grivé, aquest ens informava ja

Can Masferrer. Fotografia de l'any 1929 que ens mostra una de les cases més antigues de Gualba, avui restaurada. Fou saquejada pels francesos l'any 1812, malgrat que el seu propietari, juntament amb el batlle Muntada i amb en Figueras, dirigents locals, era considerat "agavaxat" pel rector, Mn. Baborés.

que l'arxiu parroquial de Gualba havia estat cremat pels francesos, com també de l'existència d'unes notes degudes al guerriller i patriota Mn. Josep Baborés i Homs, rector, publicades extensament per Ferran de Sagarra a la "Revista de Catalunya", amb tota fidelitat documental.

Grivé excusà la reproducció d'aquestes notes i va fer només una referència a la participació de la gent de Gualba en la defensa de la ciutat de Granollers els dies 5 i 6 de juliol de 1808, en què tingué lloc la batalla de les serres de Corró. Acabà el capítol dedicat a Gualba amb un bon resum del paper del poble i dels seus habitants en aquella guerra. Diu així:

"Els exèrcits francesos no lograren dominar mai a la gent de Gualba, que es burlaren sempre de la potència militar napoleònica, hostilitzant constantment les divisions militars que passaven per la conca de la Tordera; jamai pagaren cap tribut de guerra, essent atacada moltes vegades la població, la qual sofrí les ires napoleòniques que cremà vint-i-quatre cases i part de lesglésia i rectoria."

I darrere aquest paràgraf, que és ben exacte, hi ha la figura d'un home que, malgrat els seus possibles errors que alguns dels seus mateixos convilantans subratllaren, féu que el nom de Gualba no fos precisament plaent a les

oïdes dels comandaments dels exèrcits napoleònics que operaven a les proximitats del Montseny.

2. JOSEP BABORÉS I HOMS, RECTOR, PROTAGONISTA I CRONISTA DE LA GUERRA

Nascut a Vallfogona del Ripollès l'any 1758, Baborés estudià al seminari tridentí de Barcelona i fou ordenat sacerdot el 17 de desembre del 1785, data en què fou destinat a la parròquia de Sant Muç de Cànoves com a vicari. Després d'exercir aquest càrrec durant uns anys, pel setembre del 1793 passà a Sant Julià de Montseny, com a ecònom, d'on fou traslladat, novament com a vicari, a Vallgorguina. L'any 1797 guanyà les oposicions de rector, essent destinat a la parròquia de Sant Miquel d'Orpí. Per motius de salut es presentà novament a oposicions i l'any 1801 va guanyar la rectoria de Gualba, de la qual prengué possessió el 10 de febrer de 1802 i a la qual serví fins a la seva mort violenta el 18 de setembre de l'any 1822, a mans dels militars constitucionalistes.

Durant vint anys, doncs, va residir a Gualba, on exercí el seu ministeri pastoral, participant activament en la vida i els problemes dels seus feligresos, en el marc d'una societat rural, relativament aïllada, en què l'explotació del bosc dominava per damunt de l'agricultura.

Coneixem la seva personalitat gràcies a la seva extensa obra literària, en prosa i en vers, que sortosament ha arribat fins a nosaltres. Va escriure majoritàriament en català, però també en castellà i en llatí, i la seva producció literària estigué principalment motivada per la guerra del francès que, des de 1808 a 1814, devastà el país, i de la qual Baborés fou un protagonista i cronista apassionat, de manera que sovint barrejava la seva condició de rector amb la de guerriller i de poeta.

A través de la lectura de la seva obra passaran davant nostre les vicissituds que sofriren els habitants de Gualba durant aquells anys, amb la visió personal i apassionada del seu rector, amb unes narracions vives, planeres i sempre detallades, que no amaguen mai la seva personal valoració dels esdeveniments i la de les persones i les institucions que en són responsables.

Aquesta obra ens mostra, per altra banda, un home creient (amb una fe sòlida i profunda que no es desentén de les qüestions temporals), enèrgic, vehement, idealista i sempre conseqüent amb les seves idees, encara que avui les puguem considerar com a radicalment conservadores, ja que defensaven l'Antic Règim absolutista. Aquestes idees no li impediren mai situar-se al costat dels pobres i els humils i de criticar les classes socials més ben situades econòmicament, que per defensar els seus interessos materials no vetllaven pel manteniment de l'ordre tradicional, encarnat pels valors de la pàtria i la religió, amenaçats per les idees de la Revolució Francesa que en aquells moments Napoleó imposava per la força de les armes.

Tot plegat fa que, malgrat els seus excessos verbals i la seva continuada i violenta oposició als francesos, i que va acabar provocant la divisió entre els seus feligresos, la seva figura s'hagi de valorar com la d'un home per damunt de tot coherent amb la seva ideologia absolutista pròpia de l'Antic Règim. Per tant, odiava tot el que representava Napoleó i la Revolució Francesa i va lluitar contra el que ell veia com l'enemic de Déu i de la pàtria i en defensa d'una monarquia que idealitzava en la persona de Ferran VII.

3. L'OBRA DE JOSEP BABORÉS

Una bona part de l'obra de Mn. Baborés s'hauria perdut amb motiu de la crema de l'arxiu parroquial de Gualba durant la guerra civil de 1936-1939. Sortosament, l'article de Ferran de Sagarra publicat a la Revista de Catalunya dels mesos de novembre i desembre de 1929 ens ha permès conservar alguns dels textos de Baborés, als quals seguidament farem menció.

En canvi, al Museu Arxiu Víctor Balaguer de Vilanova i la Geltrú s'han conservat fins avui una sèrie de manuscrits inèdits que comprenen, entre d'altres, "La història de la guerra del francès" (manuscrit núm. 7), "La historia de las admirables victorias..." i "El resumen de lo que ha hecho Gualba contra los franceses...", manuscrits que s'han pogut fotocopiar i que ens permeten fer-nos una idea força aproximada del que va ser la guerra del francès a Gualba i també de l'actuació i del pensament del seu rector.

A més, Baborés va publicar dos llibres que tenen a veure amb la seva condició de sacerdot, de la qual ell mai no va renegar: el *Catecisme en vers* (1819) i la *Passió de Nostre Senyor Jesucrist*, als quals també és obligat fer una breu referència.

A) Els textos recopilats per Ferran de Sagarra

La primera notícia que ens proporciona Sagarra és que a l'arxiu parroquial no es troben els llibres de baptismes, matrimonis i òbits anteriors a l'any 1812. La capçalera del llibre de baptismes, de puny i lletra de Baborés, és prou explícita: *Baptismes desde 9 de mars de 1812 en que las infernals furias que vomitò la França cremaren la Recoria, arxiu etc de Gualba*.

Entre els manuscrits perduts l'any 1936 hi havia algunes notes i escrits curiosos que Sagarra extracta i reproduïx, evitant que avui n'haguem perdut la memòria. En primer lloc transcriu una *Narració sobre la casa de la Rectoria de Gualba, al venir a ella Josep Baborés y Homs, pore. Rector a 10 de febrer de 1802 i del que ha fet a favor de dita rectoria*. És un text en prosa, d'estil senzill i planer,

Molí d'en Figueras. Avui en estat ruïnós, havia servit per moldre blat, per triturar marbre de les prederes de Gualba i per fer carracs per a pipes. El Mas Figueres, documentat des del segle XIII, fou incendiat pels francesos el 9 de març de 1812 amb 24 cases més del poble, malgrat la posició més aviat conciliadora del seu propietari envers aquells, cosa que li valgué enfrontaments amb Mn. Baborés.

crònica dels fets succeïts al poble, que conté una referència especial i detallada als combats contra el francès, a la destrucció de la rectoria i a la reconstrucció duta a terme pel mateix rector.

El text inclou un paràgraf que explica l'actuació del poble de Gualba enfront els francesos, així com el seu paper destacat en els esdeveniments que es van succeir. Diu així: *Esta de Gualba, atesas las circunstancias y la poca gent, po-*

driam dir que contra aquella furiosa canalla sen portà la palma. Desdel principi fins a la fi, exceptats los mes acomodats y alguns pobres miserables, sempre constants e invariables foren lo terror, y pasmo de aquells barbaros. Als procurí armas, provehia de municions, treballí quant poguí a fi quedassen llibres, com quedaren, de la quinta: sent un continuo pregó per enfervorizarlos per defensa de la Patria y nostra Santa Religió, no escassejant als pobres el menjar y diners per electricisarlos. De resultas de nostre valor en incansables hortilizarlos despres de moltas amenassas.

Seguidament descriu, també de forma breu, la crema de vint-i-quatre cases, entre les quals la rectoria, el dia 9 de març de 1812, circumstància que no va aconseguir, però, que abandonés els seus, com ell mateix explica: *Després de tant deplorable catastrofe que formara època en esta Patria, aní peregrinant per montes et colles, sens ausentarme de la parroquia, per alentar a mos feligresos.*

I després de lamentar les dificultats que va haver de suportar per refer la rectoria, la narració es refereix al nou intent d'assalt a aquella que tingué lloc el 6 de setembre de 1813.

En un altre quadern del mateix rector consten els noms dels que moriren o foren ferits a la parròquia des del mes de juliol de 1808 fins a l'any 1814. Són aquests: *Morts desta parroquia durant la guerra o barbarie gabatxa desde juliol de 1808 fins al any 1814 per los exercits de aquellas furias infernals. Foren Feliu Clapés del Mas Prat, Josep Arenas alias Abat y Josep Mohe de la Coma den Figueras a 5 de juliol de 1808 en las serras de Corró de Vall. Josep Renau del Mas Cambó, lo mes atrevit y lleuger, per perseguir al enemich sen portaba la palma, traspasat en lo front de una bala morí sobre la quintana den Vatlloiri. IPR. Joan Bonet expatriat fou mort fent sentinella en la serra den Dansa, habentli eixit de descuit. Pere Fornés del Mas Puig a l'altra part de casa, en lo bosc, indefenso, fugint. Com també Pau Civina pagés a l'altra part de Casa Campey, y Joseph Massuet, sota de Casa Vilar, Pau Framis y Busquets, alias lo ca del camí ral, tots estos indefensos.*

Foren ferits Ramon Ros Campeny y Joan Terrades de Casa Mainou, Valentí Clapés del Mas Campeny, Quirse Masaguer, Josep Renau de la Hostalera, Esteva Plans, Pau Campeny dels Clots, Manuel Andreu y Miquel Pascual alias Canals, Geroni Cullell, Pau Montasell alias Xalet, y Pau Font, estos batallant. Joseph Monclus del Mas Albanell, Francesc Xuclar, mosso del ferrer Renau del Pont, Asistent y cabrer de Casa Roig y Antoni Oliver, indefensos en lo dia 6 de setembre de 1813, que pujà la brivalla entre dos lustres. Salvador Casanovas y Francesc Xuclar, de sas propias armas, el dia 7 de mars de 1812.

I continua amb una llarga llista dels que anomena els mes famosos i brillants defensors de la terra, acerrims y constants contra lo traydor Gabaitx, de Gualba.

Finalment, en el mateix arxiu parroquial de Gualba va existir un quadern de versos, autògraf, amb el títol d'*Historia de la recomposició de la Rectoria de Gualba*, escrit en versos heptasíl·labs, i que detalla els diversos incidents de la guerra així com la destrucció i la reconstrucció de la rectoria, acabant amb

Salt de Gualba. Anys 1930-1935. (Foto: F. Blasi)

unes estrofes en què manifesta el seu orgull per l'obra duta a terme i fa un prec a Déu i una invocació als rectors futurs de Gualba:

*Per mon Déu vull acabar-la,
despres qu acabada sia
pues per Déu la comensí:
lo cel vulga dar a mi.
No vull dir lo que me costa,
millor ho sabeu mon Déu,
per lo que jo vos suplico
solament que me salveu.
Me doneu la vostra Gràcia,
mon Déu la gràcia final
sens la que tot lo del Mon
tinch per cert que res no val.
A tots los rectors vinents
prech qui en lo San Sacrifici
me recomanen a Déu,*

*a fi me sia propici.
Perquè quedia tal memòria
als temps esdevenidors
ha format aquesta Historia
Joseph Baborés, Rector.*

És una llàstima que els desgraciats esdeveniments de l'any 1936 ens hagin privat de disposar de l'arxiu parroquial que Ferran de Sagarra pogué examinar l'any 1929, del qual s'han salvat els fragments que va recollir en el treball que va publicar la "Revista de Catalunya", i que n'acabem de reproduir una part. Sortosament, la trobada dels documents dipositats a l'Arxiu Museu de Vilanova i la Geltrú, als quals ens referirem seguidament, ajuden a completar la història de Gualba en aquell període.

B) La història de la guerra del francès

Aquesta obra, anomenada també el manuscrit núm. 7, es conserva a l'esmentat arxiu, i és la més extensa, treballada i ambiciosa de Josep Baborés. Escrita en versos catalans dístics, hendecasíl·labs, interpolats periòdicament en sèries de versos heptasíl·labs força acurats en la forma, destaca per la seva concepció narrativa global, que pretén explicar des dels antecedents i les causes de la guerra fins als seus darrers esdeveniments, tot plegat ordenat amb un criteri cronològic i prenent Gualba com a centre de l'acció.

Es tracta d'una obra ambiciosa i elaborada, ja que no es limita a una relació puntual dels fets —informació que, consultades altres fonts de l'època, resulta ser bàsicament certa— sinó que planteja les seves causes i n'extreu conclusions. Per tant, és un text amb un doble valor de crònica i d'ideari personal, el qual insta a dur a la pràctica.

Abans d'iniciar pròpiament la crònica bèl·lica, Baborés introdueix el tema referint-se a tots aquells que, d'una manera o altra, han atemptat contra la religió sota la capa de la defensa de les llibertats i al negatiu paper de la cort espanyola i de les classes dirigents, influïdes per les modes franceses.

Després de l'aixecament del 2 de maig de 1808 que es produí a Madrid (*se levanta Madrid, la gent més honrada*), el 5 de juny es convoca a Catalunya sometent general:

*Contabam sinch de juny quan la Catalunya
totas las armas de son valor empuña.
De improvís se mou sometent general,
a colps de campanas servint de tabal.*

L'església parroquial de Gualba a l'any 1935 (Foto: F. Blasi)

*Acuden molts de Vich y de Llusanés
de Manresa, Igualada y del Penedés...*

La creació i la composició de les juntes de defensa a totes les capitals mereix el seu despectiu comentari, amb una idea que repetirà sovint: els rics estan sempre més atents a la defensa dels seus interessos que a la defensa de la pàtria o la religió:

*Plagés a Déu que així com posaren rics,
que son los demes molt cobarts e inichs;
hi aguessen posat pobres dels mes entesos,
als Gabaitgs auriam mort ab quatre mesos.*

Dies més tard, l'arribada dels francesos a Tordera és l'ocasió que introdueix la gent de Gualba en la crònica de la guerra, participació i protagonisme que ja no abandonaran fins al final.

*Lo dia divuit arriban a Tordera,
fou un estrago per tota la carrera;
lladres famosos, saquejan, creman, matan,
derrotan lo que troban y malvaratan:
los nostres per tots cantons infatigables
van atacant y destruint com a diables;
y no tenint balas, de ferro FEM daus,
que traspasan sos corassas com a claus.*

La crònica va continuant amb la narració força detallada de les diferents accions bèl·liques i els abusos a què estaven sotmesos els pobles, subjectes a la rapacitat dels francesos i també de les tropes espanyoles:

*com a llops menjant y devorantho tot:
tot eran pagos y contribucions,
de gra, bous, obellas, cabras y moltons:
tot era amenassas, semblaba altra guerra,
ab que los nostres assolaban la terra.*

Més enllà dels fets que Baborés relata, on aconsegueix les seves pàgines més reeixides és en les descripcions de les fugides, sovint en difícils condicions, provocades per l'arribada dels francesos als pobles, i també de la propagació de tota mena de malalties i epidèmies que l'expatriació de la gent provoca. Els versos de Baborés, en aquests casos, capten molt bé el moviment i el sofriment de la gent, amb la qual se sent absolutament solidari. Vegem-ne alguns exemples.

Inicis de l'any 1810 (és el moment més dramàtic de la guerra a la comarca, com confirmen tots els llibres dòbits dels diferents pobles):

*Ab frets, glas, vent y pluja lo cel contrari
tot apar per castigarnos un calvari.
Per las montañas fugitiva la gent
ab molts malalts sense pa, que sentiment!
.....
Estaba encesa y flamant la ira de Deu
ab tanta furia y furor com mai se veu:
en un mateix temps la peste, fam y guerra*

*devastant en suma gran la nostra terra.
La gent de totas estas poblacions
de casi tot lo Vallés y sos cantons
retirada per los boscos y montañas
ab lo bestiar mort de fam per las cavañas.*

En aquests mateixos dies, a Gualba la mort delmava la població:

*Assi pues ab poch temps ne moriren tants
dias de tres, quatre, sinch Cossos grans.
Y sent Gualba, com es lloch tan petit,
es excés, estrago jamas succehit*

I quan va començar l'any 1811 la situació no fou pas millor, ans al contrari, continuaven la misèria i les epidèmies, que les partides dels diferents llibres parroquials no fan més que confirmar. La descripció de Baborés és viva i realista:

*En tot aquest temps al principi del any
nos verem en esta ab lo major afany,
fornidas las casas de gent forastera
sustos, fam y lletgeria tot en gros era.
La plaga de polls tant per tot dominaba
que dells la roba negra grisa semblaba;*

.....

*Sens medecinas, metges, cirugians:
Sant Celoni, Vetlloria sens habitants,
molts menors en Breda, molts poch en Riells
per temor daquellas fieras y burdells.
Casas de sis, de vuit y de deu malalts,
en los dias de nostres majors assalts.
Que transtorn! Tres, quatre, sinch morts en un dia:
per fer caixas ni fusta ni claus hi avia;
als demés enterrant amb trista mortalla
dos o tres en un sot, porque no fes falla.*

Malgrat aquesta situació, les guerrilles de Gualba, ajudades en ocasions per les de Vilardell, Fogars i Campins, continuaven la tasca d'hostilització de les tropes franceses i dels seus combois al seu pas pel camí Ral, causant nombroses baixes al seus efectius, en repetides accions que Baborés va descrivint al

llarg de les pàgines de la seva història, en les quals insisteix en les proclames d'ànim als seus: *Valor y coratge, nons hem de cansar/ de matar gavatxos may hem de parar.*

Un altre aspecte que reflecteixen els versos de Baborés, en aquest i en altres moments, és la creixent carestia de la vida provocada per una gran pujada del preu dels aliments:

*Lo blat a mes de sinquanta sinch pecetas,
del mestall també quaranta vuit nhan tretas,
a vint y vuit per regular val fejol
dels fasols a trenta sis paga quin vol,
las fabas y blatdemoro fora preu,
a trenta pacetas van, si ne voleu:
tot especie de gra a preu tan excessiu,
que jo no se la pobra gent, com se viu.*

Les repetides accions bèl·liques de les guerrilles provoquen la reacció dels francesos, que amenacen amb cremar els pobles si aquelles es repeteixen; desgraciadament, en el cas de Gualba l'amenaça es complirà al cap de poc. Baborés ho explica ben gràficament:

*Irritats los gabaitgs de tants tirs de Gualba
que della sola jamay pot passar salva
intiman als Gualba, y demés vehins,
Fogars, Muscarolas, Riells y Campins,
que los dias, que passant sels farà foc,
al primer cop de fusill creman al Lloch...*

Efectivament, el 9 de març de 1812, després d'una de tantes accions dels sometents de Gualba, els francesos calen foc a 24 cases del veïnat, sense oblidar-se de l'església i la rectoria (*ma casa, a que tenen mes antoig, com diu Baborés*).

A partir d'aleshores, les classes dirigents del poble qüestionen obertament l'actitud del rector que, segons ells, ha provocat la represàlia francesa, opinió que contrasta amb la de les classes populars que continuen la lluita i són addictes en tot moment al seu rector. Aquesta diferent reacció enfront Baborés, la reflecteix ell mateix quan descriu un nou intent d'assalt a la rectoria, en el qual estigué a punt de perdre la vida:

*En eix entretant los bons parroquians
llastimantse de mi plegadas las mans*

*pregaban a Deu, que volgués deslliurarme,
me donàs esperit per a defensarme.
Altres clamaban quedam sens rector,
sens contenir les llagrimas de dolor.
Deu los pag a tots tan bons sentiments,
en especial los valents somatents.*

...

*Los agabatxats y gent de mala fe,
que en esta parroquia ni ha alguns també
estaban alegres dintre de son cor
pensant, a Deu gracias, quedam sens rector.*

La darrera fase de la guerra veu disminuir les accions bèl·liques a la comarca, mentre Baborés lamenta que, després de tants sacrificis, el maleeixin els patricis locals i estigui amb la casa cremada i carregat de deutes per atendre la seva reconstrucció. El seu consol continuen essent els pobres que, majoritàriament, formaven el sometent i que continuaven donant proves de valor i bona disposició.

L'obra acaba amb la celebració de la retirada francesa i de la restauració de la monarquia tradicional, amb un final del tot diferent al que era d'esperar de tot el seu contingut: el text inclou una retractació en les seves opinions crítiques respecte a tots els personatges i institucions que tant havia blasmat per la seva actitud davant l'enemic. Escrita, ben segur, posteriorment, és prou indicativa de com Baborés devia patir els canvis que l'evolució política posterior implicaven.

C) Resumen de lo que ha hecho Gualba contra los gabachos

És el contrapunt de l'obra que acabem de comentar. Es tracta d'una obra molt més curta, escrita en castellà i en prosa. Mentre l'anterior és una obra treballada, que analitza no sols els fets sinó les causes i les implicacions i actituds de les diferents parts en conflicte, aquesta té un caire diferent. És un resum, no massa elaborat, que utilitza un llenguatge repetitiu i un estil poc acurat.

De totes maneres, és un bon complement de l'obra anteriorment comentada, ja que amplia i precisa algunes dades i informacions, tot insistint, però, en la valoració dels fets i de les persones que hi intervenen.

Reitera Baborés la seva admiració per l'actuació dels sometents de Gualba (*era por causar admiración a todo el mundo, con tal ardimiento y valentia, batirse 50 ó 60 pobres muchachos, los más muertos de hambre y de se ...*), als quals confessa haver retribuït econòmicament en diferents ocasions.

Repeteix la majoria d'esdeveniments que tenen lloc a Gualba durant aquells anys, entre els quals la crema de les 24 cases del poble ja esmentada i els diversos intents d'assalt a la rectoria, sempre defensada pel ell mateix i el seu mosso, defensa que descriu ben gràficament, sense amagar mai les seves intencions de *matar gavatxos*.

A les darreres pàgines torna a repetir els noms dels que tant van fer per la glòria de Gualba, aclarint que ho fa *porque no se apropien las glorias aquellos que nada hicieron, antes les maldecian y estorbaban, como eran los mayores de Gualba, a imitación de los de los demás lugares, egoistas, pèrfidos y cobardes*.

El final d'aquest text és un nou al·legat contra les idees liberals que shavien introduït a Espanya amb l'objectiu de *echar a pique la monarquia y acabar con la religión, para vivir como bestias sin freno*.

D) Historia de las admirables victorias

Conservada també, com les anteriors, al Museu Arxiu de Vilanova, és una obra relacionada d'alguna manera amb la guerra del francès. De caràcter marcadament apologètic, està escrita en català i en prosa.

Baborés, amb aquest text, pretén advertir tothom que, per deslliurar-se dels enemics, com han fet recentment els habitants de Gualba, *el que cal es observar y guardar la lley de Deu, arrepentirnos de nostras culpas, oració fervorosa, no amistansarse ab ells, sino guerra eterna, sense perdre jamay la confiansa en Deu, Pare de la Misericordia*.

Posa com a exemple el que havia passat a Gualba: mentre a les primeries de la guerra *Gualba sola se mantenia intrepida, no pasaban que no sels fes algun descalabro*, Déu protegia el poble. Per contra, quan a l'any 1812 els personatges més influents es rendeixen a les exigències franceses i els donen els auxilis que necessiten, el resultat és que pocs dies després són cremades 24 cases del poble. *Justos judicis de Deu*, conclou Baborés.

Per tant, el camí és clar per deslliurar-se dels enemics: *Tothom a ser ferm y constant. Y no desmayar fins a morir per mes aperduda que sea vea la cosa*. Amb aquest objectiu d'animar els seus lectors, Baborés relata les victòries obtingudes per les tropes israelites segons la Bíblia, a les quals dedica la majoria de pàgines de l'obra.

I com a exemple de la confiança en la intervenció divina, posa la paròquia de Sant Vicenç de Gualba *que fou ahont mes brillà lo patriotisme, mantinentse sempre acerrims y constants, a pesar de alguns infidels y cobarts*, narrant diferents episodis que ja coneixem de la guerra, que li serveixen per insistir en la seva tesi.

L'obra acaba amb una descripció apocalíptica de la fi del món *en temps del*

Riera de Gualba. Anys 1930-1935. (Foto: F. Blasi)

malvat Anticrist, el qual serà derrotat. Tot plegat és prou indicatiu de la coherència de l'actitud de Baborés davant la guerra, ja que ell veu la lluita contra Napoleó com una lluita contra el mal i contra els qui ataquen la fe i la religió. D'aquí, doncs, la violència de la seva reacció que, segons ell, està plenament justificada.

E) Altres obres de Baborés. La seva mort

A més dels escrits relacionats amb la guerra del francès i, per tant, amb la història de Gualba, Josep Baborés va escriure un conjunt de poemes, diversos pel que fa al tema, a la mètrica i àdhuc a l'idioma (català, castellà o llatí). Són de caire més personal, n'hi ha de satírics i també algun de tipus escatològic, si bé tots de poca importància en el conjunt de la seva obra.

Es tracta d'una obra menor, conservada també al museu arxiu esmentat, que ens deixa veure, però, el vessant més extravertit de la seva personalitat que, de ben segur, era divertida i amant de la broma, amb un innegable tarannà popular.

A més va publicar dos llibres més, d'estructura poètica i, com a capellà

que era, d'intenció clarament pastoral relacionada amb el seu ministeri sacerdotal al qual sempre va servir de manera fidel, malgrat els seus excessos i les seves actituds radicals que avui serien qualificades de poc evangèliques.

Una d'aquestes obres, *El catecisme en vers*, editada a Girona el 1819, ens mostra un home planer i senzill, que tracta d'amic el lector, com és congruent amb un home identificat amb el poble. El seu caràcter bonhomíós es veu ja a la dedicatòria de l'obra (*Al amic de confiança/ per sa benaventuransa*) i es mostra també als versos finals quan torna a qualificar d'amic el lector (*Deu te guard molt amic meu / fins que junts vejам a Deu/ com te desitja de cor/ Josep de Gualba Rector*).

Es tracta d'una obra en què l'aspecte religiós prima damunt l'estrictament literari i que vol ser eminentment didàctica, tot explicant amb gran senzillesa les veritats religioses més importants, resumides en la necessitat de creure en Déu, estimar-lo i confiar en els seus manaments.

Finalment, Baborés edità a Vilafranca del Penedès una *Passió de Nostre Senyor Jesucrist*, text relativament breu, escrit també en català i en versos heptasíl·labs. És un relat fet en un estil planer i amb intenció didàctica, que recalca la condició de pecador que té l'home, sobretot al final de l'obra, en què suplica la gràcia d'una bona mort, amb una preocupació que es manifesta en altres punts dels seus textos, potser premonitoris de la seva mort sobtada i violenta.

Així, aquest tema era ja present en el *Catecisme*, quan descrivia amb realisme la incertesa davant el temps i les circumstàncies del traspàs:

*que sens falta has de morir
com o quan ningú ho pot dir.
Si serà de nit o dia
de llarg mal o malaltia
ni si serà repentina
en la qual en res satina.*

I com si ho hagués previst, la seva mort fou sobtada i també violenta, ja que morí afusellat fora de la rectoria el 18 de setembre de 1822. Mentre dinava amb altres capellans de la rodalia després d'haver oficiat en un enterrament, una partida de gent armada es presentà a la rectoria i l'obligà a sortir fora, on fou immediatament martiritzat, afusellat i mutilat. Va morir sense sagraments i el rector de Campins oficià el seu enterrament.

Una làpida a l'església de Gualba, on previsiblement està sepultat, ens recorda una de les figures més importants de la història del poble, figura que, malgrat les seves contradiccions, es caracteritzà sempre per la fidelitat a la vocació de capellà i al servei del poble. Però això no fou suficient per evitar ésser

assassinat en nom d'unes idees constitucionalistes a les quals, per temperament i convicció, havia estat sempre refractari.

La làpida, que avui encara podem llegir, diu:

*Josep Baborés, rector;
que batalleu amb fervor
contra els enemics, de fort
vos exhorta encara mort.
Morí fora de sa casa,
assassinat per los
milicianos constitucionals,
lo dia 18 de setembre de l'any 1822.*

I aquesta, en resum, fou la figura de Josep Baborés i Homs, rector, guerriller i poeta, un dels homes que, com hem dit al començament, convertí el poble de Gualba i els seus habitants en protagonistes ben actius d'uns anys de la seva pròpia història i de la de la comarca del Baix Montseny, que patí molt directament les conseqüències de la guerra del francès; història que avui podem conèixer amb molt més detall, gràcies a la seva obra escrita, fins ara no prou valorada pels estudiosos, però que mereix sens dubte una atenció superior a la que fins ara li ha estat dispensada.

BIBLIOGRAFIA

- BABORÉS, J.: "Història de la guerra del francès". Manuscrit núm. 7. Vols. I i II. Fotocòpies de l'exemplar conservat a l'Arxiu Museu Víctor Balaguer, de Vilanova i La Geltrú.
- BABORÉS, J.: "Historia de las admirables victorias..." Íd. Biblioteca V. Balaguer.
- BABORÉS, J.: "Resumen de lo que ha hecho Gualba contra los gabachos". Íd.
- BABORÉS, J.: "Cartes, versos, documents diversos etc." Íd.
- BABORÉS, J.: "Passió de Nostre Senyor Jesucrist, amb una devota oració al principi..." Vilafranca. Per Francisco Vilalta, estamper i llibreter.
- BABORÉS, J.: *Catecisme en vers*. Girona, 1819.
- CAHNER M.: "Literatura de la revolució i la contrarevolució" (1798-1849) Volum I. Curial. Barcelona 1976.
- FERRAN DE SAGARRA.: *Dades de les guerres de 1640, 1714, 1809 i 1812*. Barcelona: "Revista de Catalunya", novembre i desembre de 1929.
- GRIVÉ MASÓ, M.: *Guerra dels francesos 1808-1813*. Sant Celoni: Publicacions Montseny, 1934.

- MADUELL, À.: *El catecisme en vers*. Barcelona: Rafael Dalmau, editor. Episodis de la història, 1976.
- PONS GURI, J. M.: *Diari d'uns anys de guerra (1808-1814)*. Argentona: L'aixernador, 1993.
- PORTALS MARTÍ, J.: *Arbúcies, vila de pas, i Fogars, lloc de refugi, a la guerra del francès*. Viladrau: "Monografies del Montseny", vol. XI, 1996.
- RIQUER, COMAS, MOLAS.: *Història de la literatura catalana*. Vol. VII. Pàg. 50. Barcelona: Ariel, 1986.
- VERGES MOREU, P.: *Gualba*. Barcelona, 1911.